

الله اعلم
بما نزلنا من
القرآن
وما كنا
معه
مستشارين

دانشکده علوم اجتماعی

گروه جامعه‌شناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی

بررسی رابطه بین هویت اجتماعی و گرایش به ورزش همگانی

(مورد مطالعه: شهر شیراز)

استاد راهنما

دکتر مهربان پارسامهر

استاد مشاور

دکتر سید محسن سعیدی مدنی

پژوهش و نگارش

امیر مختار اسکندری فرد

شهریور 1390

تقدیرم بہ:

«پدر و مادرم»
♥

تقدیر و شکر

حمد و سپاس خدایی که انسان را آفرید و به او قدرت بخشد و تعلق بخشد تا در سایه الطاف و کفایتش همه واژه به کرب و تحصیل علم به مردانم و اکنون که به یاری خدا در شرف برپایان رساند و دوره کارشناسی را به سرانجام رساند و به خود جلب معنی دانم که از زحمات در وزارت معنی در سند و کاروانی و کطول دوران تحصیل را به نهامی این جانب روده اند به خصوص ارتداد به نهام جناب آقای که مرهم بر بان پارسی و استاد شاور جناب آقای که مرهم بر بان سعیدی مدنی که به نهامی این جانب را در پیشبرد هر چه به تمایل این پژوهش یاری نمود و در اندک کمال تقریر و اشک با اعمال آورم به پندین از برادر بزرگ و امام مرحوم که کلمات در این پژوهش نامه تحقیق این جانب را یاری نمود و در پاساگزارم تو فوق روز افزون تک تک آن فلان از درگاه خود اندامان خوارتارم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
1	فصل اول: کلیات
2	1-1- مقدمه
3	2-1- طرح مسئله
6	3-1- اهمیت موضوع
10	4-1- اهداف تحقیق
10	5-1- تاریخچه ورزش همگانی
12	1-5-1 ورزش همگانی در ایران
13	6-1- تعریف مفاهیم
13	1-6-1 ورزش
14	4-6-1 ورزش همگانی
16	5-6-1 هویت اجتماعی
23	7-1- سبک زندگی
23	8-1- اوقات فراغت
26	9-1- نتیجه گیری
28	فصل دوم: پیشینه پژوهشی و نظری موضوع
29	1-2- مقدمه
29	2-2- پژوهش داخلی
35	1-2-2 نقد و بررسی پژوهش‌های داخلی

صفحه	عنوان
36.....	3-2 پیشینه خارجی.....
40.....	1-3-2 نقد و بررسی پیشینه خارجی.....
40.....	4-2 مبانی نظری پژوهش.....
40.....	1-4-2 گرایش.....
44.....	2-4-2 نظریه فیش باین و آیزن.....
47.....	3-4-2 نظریه روسی.....
48.....	5-2 هویت و هویت اجتماعی.....
54.....	1-5-2 بحران هویت و پیامدهای آن.....
55.....	2-5-2 هویت اجتماعی.....
56.....	6-2 دیدگاه‌های مربوط به هویت.....
56.....	1-6-2 هویت از دیدگاه اریکسون.....
59.....	2-6-2 هویت از نظر مارسیا.....
60.....	3-6-2 دیدگاه جیمز، کولی و مید درباره هویت.....
62.....	4-6-2 گافمن و هویت اجتماعی.....
63.....	5-6-2 ریچارد جنکینز.....
67.....	6-6-2 تئوری تاجفل و ایزرائیل.....
70.....	7-6-2 روزنبرگ و برداشت از خود.....
74.....	8-6-2 ویلیام گلاسر.....
75.....	9-6-2 دیدگاه جوانا واین و راب وایت.....

صفحه	عنوان
76.....	10-6-2 مارکس، طبقه اجتماعی و هویت اجتماعی
79.....	11-6-2 ماکس وبر
81.....	12-6-2 پیر بورديو
86.....	13-6-2 آنتونی گیدنز
89.....	7-2 چارچوب نظری تحقیق
92.....	8-2 فرضیات تحقیق
92.....	9-2 نتیجه‌گیری
93.....	فصل سوم: روش شناسی
94.....	1-3 مقدمه
94.....	2-3 روش تحقیق
96.....	3-3 جامعه آماری
96.....	4-3 حجم نمونه
97.....	5-3 شیوه نمونه‌گیری
98.....	6-3 تعریف نظری و عملیاتی متغیرهای تحقیق
101.....	7-3 تعریف نظری و عملیاتی متغیر مستقل
108.....	8-3 اعتبار و پایایی
108.....	1-8-3 اعتبار
109.....	2-8-3 پایایی (روایی)
110.....	9-3 ابزار استفاده شده برای تجزیه و تحلیل داده‌ها

صفحه	عنوان
110	10-3 نتیجه گیری.....
111	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها .....
112	1-4 مقدمه .....
113	2-4 توصیف داده‌ها.....
121	3-4 یافته‌های استنباطی .....
128	4-4 نتیجه‌گیری.....
129	فصل پنجم بحث، نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات .....
130	1-5 بحث و نتیجه گیری .....
130	1-1-5 بحث .....
131	2-1-5 نتایج آماری .....
132	3-1-5 نتایج تحلیلی .....
136	2-5 پیشنهادات پژوهشی .....
137	3-5 پیشنهادات اجرایی.....
138	4-5 محدودیت‌های تحقیق .....
139	منابع فارسی .....
147	منابع خارجی.....
پرستنامه	ضمیمه.....

فهرست جداول

صفحه	عنوان
98.....	جدول شماره 3-1: متغیرهای تحقیق، نوع و سطح سنجش آنها
101.....	جدول شماره 3-2: طبقات سه گانه و نمره کسب شده متغیر وابسته
102.....	جدول شماره 3-3: طبقات سه گانه و نمره کسب شده بعد هویت ملی
103.....	جدول شماره 3-4: طبقات سه گانه و نمره کسب شده بعد هویت خانوادگی
104.....	جدول شماره 3-5: طبقات سه گانه و نمره کسب شده بعد هویت دینی
105.....	جدول شماره 3-6: طبقات سه گانه و نمره کسب شده بعد هویت قومی
106.....	جدول شماره 3-7: طبقات سه گانه و نمره کسب شده بعد هویت شغلی
110.....	جدول شماره 3-8: متغیرها، تعداد گویه و میزان آلفای کرونباخ آن
113.....	جدول شماره 4-1: توزیع پاسخگویان بر حسب گروه‌های سنی پنج ساله
113.....	جدول شماره 4-2: توزیع پاسخگویان بر حسب جنس
114.....	جدول شماره 4-3: توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت تاهل
114.....	جدول شماره 4-4: توزیع پاسخگویان بر حسب قومیت
115.....	جدول شماره 4-5: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان سواد
115.....	جدول شماره 4-6: توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت اشتغال
116.....	جدول شماره 4-7: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان درآمد خانوار

- جدول شماره 4-8: توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت هویت اجتماعی 117
- جدول شماره 4-9: توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت هویت خانوادگی 117
- جدول شماره 4-10: توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت هویت قومی 117
- جدول شماره 4-11: توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت هویت دینی 117
- جدول شماره 4-12: توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت هویت ملی 118
- جدول شماره 4-13: توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت هویت شغلی 118
- جدول شماره 4-14: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان گرایش به ورزش همگانی 119
- جدول شماره 4-15: میانگین، کمترین و بیشترین نمره کسب شده متغیرها 120
- جدول شماره 4-16: ضریب همبستگی پیرسون بین سن و گرایش به ورزش همگانی 121
- جدول شماره 4-17: آزمون (t) بین جنس و گرایش به ورزش همگانی 121
- جدول شماره 4-18: آزمون t بین وضعیت تاهل و گرایش به ورزش همگانی 122
- جدول شماره 4-19: تحلیل واریانس بین قومیت و گرایش به ورزش همگانی 122
- جدول شماره 4-20: ضریب همبستگی اسپیرمن بین تحصیلات و گرایش به ورزش همگانی 123
- جدول شماره 4-21: تحلیل واریانس وضعیت اشتغال و گرایش به ورزش همگانی 123
- جدول شماره 4-22: ضریب همبستگی پیرسون بین درآمد و گرایش به ورزش همگانی 123
- جدول شماره 4-23: ضریب همبستگی بین هویت ملی گرایش به ورزش همگانی 124

- جدول شماره 4-24: آزمون پیرسون بین هویت خانوادگی و گرایش به ورزش همگانی.....124
- جدول شماره 4-25: آزمون پیرسون بین هویت قومی و گرایش به ورزش همگانی.....125
- جدول شماره 4-26: ضریب همبستگی پیرسون بین هویت دینی گرایش به ورزش همگانی.....125
- جدول شماره 4-27: ضریب همبستگی بین هویت شغلی و گرایش به ورزش همگانی.....126
- جدول شماره 4-28: ضریب همبستگی پیرسون بین هویت اجتماعی و گرایش به ورزش همگانی..126
- جدول شماره 4-29: خلاصه رگرسیون متغیرهای مستقل.....127
- جدول شماره 4-30: رگرسیون متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته.....127

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
43.....	نمودار شماره 2-1: ابعاد سه گانه گرایش مطابق با نظر « هاولند و روزنبرگ»
46.....	نمودار شماره 2-2: نظریه گرایش فیش باین و آیزن
47.....	نمودار شماره 2-3: ابعاد نظریه فیش باین و آیزن
54.....	نمودار شماره 2-4: رویکردهای سه گانه به هویت
59.....	نمودار شماره 2-5: رابطه بحران هویت و انزوا از نظر اریکسون
73.....	نمودار شماره 2-6: دیدگاه روزنبرگ درباره خودپنداره و رفتار
75.....	نمودار شماره 2-7: رابطه بین نوع هویت و مشارکت از نظر گلاسر
79.....	نمودار شماره 2-8: رابطه شیوه تولید، نظام طبقاتی، سبک زندگی و هویت در تئوری مارکس
81.....	نمودار شماره 2-9: رابطه سبک زندگی و هویت از نظر وبر
86.....	نمودار شماره 2-10: رابطه اوقات فراغت و هویت اجتماعی در دیدگاه بوردیو
91.....	نمودار شماره 2-11: مدل نظری پژوهش

فهرست شکلها

15.....	شکل شماره 1-1. سطوح متفاوت مشارکت ورزشی
---------	---

فصل اول: کلیات

1-1 مقدمه

تاریخ بیانگر تمایلات درونی انسان به فعالیت‌های جسمانی است. در جوامع بدوی یا در فرهنگ باستانی ملل مشرق زمین، برنامه‌های تربیت بدنی سازمان یافته‌ای وجود نداشته است، لیکن فعالیت‌های بدنی بخش لاینفک زندگی روزمره انسان را تشکیل می‌داده و بدن‌های سالم، قوی و پرورش یافته از خصوصیات ظاهری مردمان آن زمان بوده است (مظفری و قره ؛ 1384، 152).

ورزش از دوران‌های گذشته به دلایل مختلف مورد توجه انسان بوده است. در گذشته بیشتر، فعالیت بدنی مورد توجه بوده است و به طور خاص ورزش تنها در دوران جدید است که مورد توجه انسان‌ها قرار گرفته است. ورزش در گذشته بیشتر به دلیل تاثیری که بر سلامتی و یافتن مهارت داشته است مورد توجه بوده و از آن برای افزایش هر چه بیشتر مهارت‌ها، فنون و حرکات استفاده می‌شده است، اما امروزه ورزش بیشتر به عنوان شیوه‌ای برای گذران اوقات فراغت مورد توجه قرار گرفته است. شکل‌گیری بسیاری از رشته‌های علمی جدید مانند مدیریت ورزشی، روانشناسی ورزش، جامعه‌شناسی ورزش و ... نشان دهنده گرایش روزافزون انسان برای بهره‌رچه بیشتر از ورزش و تلاش برای شناسایی این پدیده و کنترل آن بوسیله تحقیقات گسترده است. جامعه‌شناسی ورزش علمی است که به بررسی کنش اجتماعی (ساختارهای اجتماعی، روندهای اجتماعی و...) در ورزش، همچنین رابطه متقابل بین جامعه و ورزش می‌پردازد (ویس؛ 1389، 27). بررسی ورزش و عوامل اجتماعی مرتبط با این موضوع یکی از حوزه‌های تحقیق در جامعه‌شناسی ورزش است که به انسان این امکان را می‌دهد تا رابطه بین این دو دنیای انسانی را بشناسد و از این رابطه به نفع هرچه بهتر زندگی خویش سود ببرد. در این تحقیق نیز به دنبال بررسی رابطه بین هویت اجتماعی به عنوان یکی از عوامل اجتماعی با گرایش به ورزش همگانی به عنوان یک رفتار ورزشی هستیم. برای این منظور در این تحقیق با بیان موضوع و تعریف مفاهیم مرتبط با آن در فصل اول به بررسی پیشینه پژوهشی و پیشینه نظری درباره هویت و کارکردهای آن پرداخته شد و با توجه به این که در این زمینه در پیشینه پژوهشی هیچ موردی شبیه به موضوع یافت نشد تحقیقاتی که به بررسی ورزش همگانی پرداخته بودند مورد بررسی قرار گرفت همچنین از تحقیقاتی که به

بررسی رابطه بین هویت و ورزش به طور کلی یا ورزش و اوقات فراغت پرداخته بودند بهره برده شده است. در بحث پیشینه نظری دیدگاه‌هایی مورد بررسی قرار گرفت که به بررسی هویت و رفتار و کارکردهای هویت برای انسان پرداخته بودند. در فصل سوم با بررسی روش مورد استفاده در تحقیق و تعریف نظری و عملیاتی متغیرها به سنجش متغیرهای تحقیق پرداخته و آن‌ها را در دو بحث توصیفی و استنباطی در فصل چهار مورد تجزیه و تحلیل قرار و یافته‌های آماری را در فصل پنج مورد بحث و نتیجه‌گیری قرار دادیم.

1-2 طرح مسئله

ورزش پدیده‌ای جمعی و اجتماعی، جهانی و تاریخی است. ورزش از یک طرف به عنوان یک نهاد اجتماعی دارای کارکردهای خاص خود برای نظام اجتماعی می‌باشد و از طرف دیگر به عنوان بخشی از یک نظام اجتماعی تحت تاثیر نظام اجتماعی کل بوده و در عین حال بر آن تأثیر می‌گذارد. ورزش پدیده‌ای اجتماعی با قدمتی برابر با پیدایش خود انسان است و دارای ارزش‌ها، هنجارها، قواعد و قوانین، آداب و رسوم خاص خود می‌باشد، ورزش در هر جامعه‌ای متأثر از ساختار اجتماعی حاکم بر همان جامعه و بیانگر ارزش‌ها و هنجارهای حاکم بر آن جامعه است (پارسامهر؛ 1388، 15). ورزش به عنوان یک پدیده‌ای اجتماعی فراگیر با بسیاری از مظاهر زندگی اجتماعی افراد جامعه ارتباط بسیار نزدیک دارد، ورزش با پدیده‌ها و نهادهایی همچون خانواده، اقتصاد، آموزش و پرورش، مذهب، اوقات فراغت، سیاست، حقوق، فرهنگ، رسانه‌های جمعی و بهداشت ارتباط دارد (عبدلی؛ 1386، 121). ورزش و تربیت بدنی از جمله مسائلی است که با توجه به کارکردها و پیامدهایی که دارد، مورد توجه دانشمندان بیشتر علوم است. ورزش علاوه بر اینکه فی نفسه، یکی از بهترین راه‌های تخلیه هیجانات و حفظ سلامتی است، کارکردهای متعددی در زمینه‌های مختلفی دارد. ورزش پدیده‌ای با ابعاد متنوع است (شارع پور و دیگران؛ 1387، 133).

قرن‌ها واژه ورزش به عنوان هر نوع سرگرمی و فعالیت در زندگی تلقی می‌شد حال آنکه در قرن 19 و 20 به نوعی از فعالیت‌های ثابت رقابتی اشاره دارد که در بین ورزشکاران انجام می‌شود. شورای ورزشی اروپا تلاش کرد که معنی و مفهوم این پدیده را به صورتی بسیار روشن توضیح و واقعیت جهانی آن را نشان دهد. بر این اساس مفهوم ورزش همگانی نه تنها در بر گیرنده کامل ابعاد ورزشی است، بلکه انواع مختلف فعالیت‌های جسمانی از بازی‌های غیر منظم خود جوش تا تمرینات بدنی منظم را در بر می‌گیرد (تقوی تکیار؛ 1385، 14).

حیدری ورزش همگانی را این گونه تعریف می‌کند: ورزش همگانی پرداختن عامه مردم به ورزش حتی در زمانی کوتاه با توجه به امکانات موجود و شرایط افراد است (روزنامه ایران، شماره 3686، 86/4/23، ص 19). هر فرد از همان اوان کودکی به واسطه بازی‌ها و ورزش‌ها و از خلال دریافت‌های خود احساس تعلق به گروه بازی یا تیم باشگاهی را که بدان وابسته است را کسب می‌کند، تعلق یک ضرورت اجتماعی و نیاز روانی - اجتماعی است که نمی‌توان آن را نادیده گرفت، زیرا جایگزین آن عبارت است از یک انسان غیر متعلق از خود بیگانه و الینه شده‌ای که با جامعه خویش تعامل برقرار نمی‌کند و در جهت ترقی و تعالی آن نمی‌کوشد، چرا که وی به احساس وحدت و تعلق عمیق به این جامعه نیاز دارد و پذیرش گروه کوچک متبلور در تیم ورزشی نخستین پایه این تعلق است زیرا اعضای این گروه بر محور نمادهای تیم، خواه آن نماد کاپیتان تیم باشد یا نشان تیم باشگاه و یا حتی رنگ یکنواخت پیراهنی که می‌پوشند، بیانگر وحدت هویت و تعلق آنان می‌باشد (انور الخولی؛ 1380، 119 و 120). بررسی‌ها نشان دادند که نحوه مشارکت افراد با زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی گوناگون، در فعالیت‌های ورزشی متفاوت است. آن‌ها با توجه به اینکه در چه شرایط اجتماعی و فرهنگی جامعه پذیر شده باشند، نرخ‌های متفاوت مشارکت در فعالیت‌های بدنی دارند. در طول چند دهه‌ای که از شکل‌گیری جامعه‌شناسی ورزش می‌گذرد، شناخت عامل‌های تاثیر گذار بر مشارکت در فعالیت‌های بدنی از مهمترین موضوعات جامعه‌شناسی ورزش به شمار می‌رود (عریضی و همکاران؛ 1385، 77-78).

تحقیقات بسیاری درباره عوامل اجتماعی موثر و عوامل اجتماعی مرتبط با مشارکت ورزشی و گرایش به ورزش انجام شده است. برخی بر رابطه بین حمایت اجتماعی و مشارکت ورزشی (عریضی و همکاران؛ 1385) و برخی بر رابطه بین سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی (شارع پور و حسینی راد؛ 1387) پرداخته‌اند. رابطه بین هویت و ورزش به شکل‌های متفاوتی مورد توجه محققان قرار گرفته است ولی بیشتر این محققین به رابطه بین هویت ملی و ورزش‌هایی مانند فوتبال پرداخته‌اند، مثلاً روی¹ (2001) در مقاله‌ای با عنوان «فوتبال، همبستگی اروپایی و هویت ملی» و دانیل باردسی و رابرت چاپل² (2003) در مقاله‌ای با عنوان «مقوله فوتبال و هویت ملی در اسکاتلند و ایرلند شمالی» رابطه بین هویت ملی و ورزش فوتبال را بررسی کرده‌اند. برخی مانند نادریان و همکاران (1388)، احسانی و همکاران (1386) و کشگر و احسانی (1386) به تاثیر تعلق گروهی به عنوان یکی از عامل‌های میان فردی با دارنده مشارکت در ورزش اشاره می‌کنند، اما این عامل را نمی‌توان عاملی مانند هویت اجتماعی دانست.

در روانشناسی اجتماعی هویت و احساس هویت یکی از مشخصات شخصیت فرد تلقی می‌شود. احساس هویت عبارت است از احساسی که انسان نسبت به استمرار حیات روانی خود دارد و یگانگی و وحدتی که در مقابل اوضاع و احوال متغیر خارج، همواره در حالات روانی خود حس می‌کند، بنابراین از نظر روانشناسی اجتماعی زمانی پدید می‌آید که انسان با غیر مواجه می‌شود و این غیر عبارت است از فرد یا جامعه‌ای دیگر، یا به قول روان‌شناسان اجتماعی نقش‌های جدیدی که فرد به عهده می‌گیرد، یعنی زمانی که انسان خود را با چیزی دیگر مقایسه کند، در جامعه شناسی، هویت اجتماعی را به عنوان بخشی از خودآگاهی افراد به عنوان عضوی از گروه با احساسات و ارزش‌های مشترک تعریف می‌شود (هاروود³؛ 1992، 2). در نظریه هویت «خود» بازتابی است که در آن می‌توان به طبقه بندی یا نام گذاری خود به شیوه‌ای خاص در رابطه با گروه‌های توان اجتماعی پرداخت (استیتس و بورک⁴؛ 2000، 324). با چنین تعریفی هویت اجتماعی را می

1- J.Roy

2- D. Burdsey & R. Chappell

1-Harwood

2-Stets & Burke

کند که شخص از لحاظ نوعی خودشناسی فرد در رابطه با دیگران دانست. این فرایند مشخص می‌روانشناختی و اجتماعی کیست و چه جایگاهی دارد. به بیان دیگر، فرایند هویت سازی این امکان سازد تا برای پرسش‌های بنیادی معطوف به کیستی و چیستی را برای کنش‌گر اجتماعی فراهم می‌خود، پاسخی مناسب و قانع کننده پیدا کند (گل محمدی، 1380، 196).

هویت اجتماعی از پایگاهی نشات می‌گیرد که فرد در جامعه اشغال کرده است، «خود اجتماعی» گرایش به آن دارد که مدلی ایده‌آل را در نقش مشخصی که به او داده شده، از خود به نمایش بگذارد. ما این نقش‌ها را در سالن تمرین ذهن خود بارها و بارها و با دقت هرچه تمام‌تر ایفا می‌کنیم، هویت اجتماعی صرفاً رویاهای روزانه ما نیستند، آن‌ها منبع اصلی نقشه‌های عمل ما هستند (به ما کمک می‌کنند تا تصمیم بگیریم چه کار انجام دهیم و چه کاری را انجام ندهیم) (عضدانلو؛ 1384، 682). از آنجا که هویت اجتماعی نقشه رفتارهای افراد هستند، با رفتارهایی که از افراد سر می‌زند رابطه دارد، هرچند که محققانی به رابطه بین هویت‌های اجتماعی با سایر رفتارها مانند سبک زندگی (چاوشیان؛ 1381)، گذران اوقات فراغت (ربانی و شیرینی، 1388) پرداخته اند. اما پژوهشی درباره رابطه بین هویت اجتماعی و ورزش همگانی به طور خاص صورت نگرفته است، ما در این تحقیق به دنبال بررسی رابطه بین این دو متغیر هستیم. یعنی به دنبال جواب این سوال هستیم که آیا بین هویت اجتماعی افراد و گرایشی که آن‌ها به ورزش‌های همگانی دارند رابطه وجود دارد یا خیر؟

اگر رابطه وجود دارد این رابطه به چه شکلی است؟

1-3 اهمیت موضوع

ورزش یکی از فعالیت‌های مهم انسانی است و تقریباً هیچ جامعه‌ی بشری با هر درجه‌ای از پیشرفت یا عقب ماندگی را نمی‌توان یافت که در آن ورزش به گونه‌ای وجود نداشته باشد. گرایش فزاینده به ورزش باعث پیدایش و موضوعاتی شده است که ذاتاً ماهیت اجتماعی دارند، شکی نیست که میان ورزش و نیروهای گوناگون اجتماعی تاثیرات متقابلی وجود دارد و مسئولان ورزش و تربیت

بدنی باید ابعاد اجتماعی - فرهنگی ورزش را فهمیده و نقش و تاثیرات حیاتی این پدیده را درک کنند (انور الخولی؛ 1380، 11).

در جهان امروز، تمدن و پیشرفت روزافزون فناوری‌های مدرن، پدیده‌ای به نام فقر حرکتی را با خود به همراه آورد. در نتیجه کم تحرکی و فقر حرکتی نارسایی‌ها و مشکلاتی را برای انسان موجب شده است که جنبه‌های مختلف جسمی، روانی و اجتماعی را تحت تاثیر قرار داده است. برون رفت از وضع موجود نیازمند ابزارهای در خور و شایسته‌ای از جمله فعالیت‌های ورزشی به عنوان یک ابزار چند بعدی با تاثیرات گسترده بهداشتی، اقتصادی، اجتماعی، کمک به اوقات فراغت سالم و ایجاد نشاط و شادابی است (رضوی و دیگران؛ 1388، 22). امروزه ورزش از ضروری‌ترین نیازها و اساسی‌ترین نهادهای جوامع بشری است. به طوری که کمتر کشوری را می‌توان یافت که فاقد سازمان ورزشی باشد. گسترش روز افزون ورزش به گونه‌ای است که میلیون‌ها نفر انسان در سراسر جهان از ورزشکاران، مربیان، داوران و مدیران باشگاه‌ها گرفته تا عکاسان، خبرنگاران، دست اندرکاران مطبوعات ورزشی و دیگر رسانه‌های گروهی همه و همه در فعالیت‌های ورزشی مشغول به کارند (وثوقی و دیگران؛ 1388، 126).

کارکردهای بسیاری را برای ورزش بیان کرده‌اند، برای مثال اسپنسر در سال 1873 ورزش و بازی را اساساً ناشی از انرژی متراکم در توانایی‌های به کار گرفته نشده دانست و بر این پایه به بررسی این پدیده پرداخت (همان؛ 54). تحقیقات زیادی یادگیری‌های نخستین کودک را در اثر تقابل جسمی او با محیط اجتماعی می‌دانند، بعلاوه با فعالیت‌های ورزشی کودک به احساس و علائق جدید دست می‌یابد و کنج‌کاو‌های پیشین خود را ارضامی کند (وست و بوچر؛ 1381، 116). به عقیده بسیاری از محققان ورزش زمینه‌ای بالقوه برای توسعه جوامع فراهم می‌سازد (دانیس¹ و همکاران؛ 2005، 52). و با سرشتی بسیار پرنفوذ تقریباً بر همه جنبه‌های زندگی روزمره ما اثر می‌گذارد. برای نمونه صنعت ورزش و تناسب اندام تاثیر هنگفتی بر جامعه آمریکا گذاشته است. ورزش با داشتن جایگاه رفیعی در جامعه ما هر دو جنبه مثبت و منفی را دارد: مثبت آن از طریق ایفای نقشی به عنوان

عامل اجتماعی کننده و متحد کننده مردم پدیدار می‌شود. روی منفی آن از رهگذر بازتاب پاره ای از پلیدی‌ها از قبیل رفتارهای غیر منصفانه با زنان، نژادپرستی و خشونت بروز می‌کند. با این همه واقعیت مهمی که باید به یاد داشت این است که علی‌رغم دارا بودن جنبه‌های منفی، ورزش به عنوان مهملی برای ایجاد تغییرات اجتماعی، قدرتی باور نکردنی دارد. ورزش می‌تواند به شکل دادن و دائمی ساختن بسیاری از ارزش‌های اجتماعی کمک کند، این گونه ارزش‌ها مشتمل است بر سخت کوشی، از خود گذشتگی، بازی‌های منصفانه، وفاداری، تعهد، قابلیت اعتماد و نظم شخصی. ورزش می‌تواند به پایداری افراد و به طور کلی ثبات جامعه کمک کند. ورزش ممکن است با ایجاد احساس هویت شخصی، شناخت اجتماعی و احساس عضویت، تیمی از افراد را کنار هم آورد. این کارکرد ورزش در سطوح گوناگونی رخ می‌دهد، از سطح انفرادی گرفته تا همبستگی ملی نهفته در پس تیم و تا ریشه کل یک ملت برای پشتیبانی از قهرمانان المپیک. همچنین ورزش به علت دارا بودن جذابیت و نمایانی بیش از حد تصور می‌تواند در بین افرادی که دچار برخورد نقش هستند همبستگی‌هایی ایجاد کند. در عصری از دشمنی و خشونت در بین مردم مهم است که از اهمیت ورزش به عنوان ابزاری برای گرد هم آوردن افراد به عنوان اعضای تیم، خانواده، همسایگان و اعضای شهر و ملت غافل نشویم و به کارگیری این عامل را فراموش نکنیم (پارکز؛ 1382، 73-74).

برای بیان اهمیت اجتماعی ورزش لزومی به ارائه آمار و ارقام نیست، زیرا کسانی که نسبت به ورزش بی‌تفاوت و بی‌علاقه‌اند اهمیت اجتماعی آن را انکار نمی‌کنند. مواردی چون توجه منظم رسانه‌های جمعی به ورزش، برآورد هزینه‌های عمومی و اختصاصی مصرف شده در ورزش، وابستگی بازرگانان و شرکت‌های بزرگ تجاری که نیاز به تبلیغ کالاهای خود از طریق ورزش دارند، رشد روزافزون توجه دولت به ورزش به خاطر افزایش سطح سلامت ملی، افزایش وجهه یک کشور به خاطر برگزاری برخی مسابقات یا پیروزی در مسابقات در سطح بین‌المللی، افزایش روزافزون تعداد افرادی که مستقیم و غیر مستقیم در ورزش به عنوان بازیکن یا تماشاچی شرکت می‌کنند، افزایش سطح انسجام و همدلی و همکاری در سطح ملی و بین‌المللی و موارد بی‌شمار دیگر نشان از